

Työkalu yrityksen kannattavuuden seurantaan – Case Yritys X

Tanja Pulkkinen

Opinnäytetyö, AMK

Toukokuu 2024

Liiketalouden tutkinto-ohjelma

Pulkinen, Tanja

Työkalu yrityksen kannattavuuden seurantaan – Case Yritys X

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Toukokuu 2024, 24 sivua.

Liiketalouden tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Hyvän yritystoiminnan pohjana on, että tuottoja on enemmän kuin kuluja. Jotta kustannusten suhteita voidaan pitää silmällä ja niihin voidaan reagoida mahdollisimman nopeasti, tulee yrityksen johdolla olla ymmärrystä laskentatoimen teoriasta.

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Yritys X:n kannattavuutta ja rakentaa yrittäjälle käyttöön Excel- pohjainen työkalu kannattavuuden seurantaan tulevaisuudessa. Kyseessä on kehittämistyö, jonka pohjana käytettiin yrittäjän haastattelua, teoriamateriaalia sekä yrityksen tuloslaskelmaa ja tasetta vuodelta 2023. Teoreettinen viitekehys koostuu kustannusten selvittämisestä, mitä kannattavuus on ja miten kannattavuusraportointia tehdään tilinpäätöksen pohjalta. Katetuottolaskennan avulla selvitettiin yrityksen kannattavuutta lyhyellä aikavälillä eli vuonna 2023. Tilinpäätösanalyysin avulla selvitettiin tuloslaskelman ja taseen kautta saatavia tunnuslukuja, jotka kertoivat yrityksen kannattavuudesta, maksuvalmiudesta sekä vakavaraisuudesta.

Tutkimustyön lopputulokseksi saatiin selville, että yrityksen kannattavuus oli hyvällä tasolla vuonna 2023. Toimeksiantajalle rakennettu Excel- työkalu antaa mahdollisuudet seurata yrityksen kannattavuutta lyhyellä aikavälillä, mikä mahdollistaa nopean reagoinnin yrityksen tilanteen muuttuessa.

Avainsanat (asiasanat)

Kannattavuus, tilinpäätösanalyysi, katetuottolaskenta, johdon laskentatoimi

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

Liitteet 2 ja 3 on salassa pidettäviä ja ne on poistettu julkisesta työstä. Salassapidon peruste on Julkisuuslain 621/1999 24 §, kohta 17 ja 20, yksityisen, valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön, yhteisön, laitoksen tai säätiön liike- tai ammattisalaisuudet. Salassapitoaika on viisi (5) vuotta, salassapito päättyy 20.05.2029.

Pulkkinen, Tanja

A tool for monitoring the company's profitability – Case Company X

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, May 2024, 24 pages.

Degree Programme in Business and Administration. Bachelor's thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

The basis of a good business is that there are more returns than costs. In order to keep an eye on the relationship between costs and react to them as quickly as possible, the management of the company must have an understanding of the theory of accounting.

The purpose of the study was to determine the profitability of Enterprise X and build an Excel-based tool for the entrepreneur to monitor profitability in the future. This is a development work based on an interview with the entrepreneur, theory material and the company's income statement and balance sheet for 2023. The theoretical framework consists of determining costs, what profitability is and how profitability reporting is done based on financial statements. The cover yield calculation was used to determine the company's profitability in the short term, i.e. in 2023. The financial statements analysis was used to examine the key figures obtained through the income statement and balance sheet, which indicated the profitability, liquidity and solvency of the company.

As a result of the research, it was found that the profitability of the company was at a good level in 2023. The Excel tool, built for the client, provides opportunities to monitor the profitability of the company in the short term, which allows for a quick response when the situation in the company changes.

Keywords/tags (subjects)

Profitability, financial statement analysis, profit margin calculation, management accounting

Miscellaneous (Confidential information)

Attachments 2 and 3 must be kept secret and have been removed from public work. The basis for confidentiality is 24 §, Sections 17 and 20 of the Publicity Act 621/1999, business or professional secrets of a private, state, municipality or other public entity, corporation, institution or foundation. The confidentiality period is five (5) years, the confidentiality ends on the 20.05.2029.

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Tietoperusta	3
2.1	Kustannusjaottelu	3
2.2	Kannattavuus.....	5
3	Tutkimusasetelma	11
3.1	Tutkimusongelma ja aineistonkeruumenetelmät.....	11
3.2	Analyysimenetelmät ja luotettavuus	12
4	Toteutus	13
5	Tulokset	17
6	Pohdinta	19
	Lähteet	20
	Liitteet	21
	Liite 1. Haastattelu kysymykset.....	21
	Liite 2. Tuloslaskelma (salassa pidettävä)	22
	Liite 3. Tase (salassapidettävä).....	23
	Liite 4. Laskemat yrityksen tilinpäätöstiedoilla (salassapidettävä)	24

Taulukot

Taulukko 1.	Katetuottolaskennan peruslaskelma	6
Taulukko 2.	Tuloslaskelma	15
Taulukko 3.	Tilinpäätöksen taseen vastaavaa ja vastattavaa puolet.....	15
Taulukko 4.	Tuloslaskelma koottuna yhdelle välilehdelle.	16
Taulukko 5.	Katetuottolaskennan tunnusluvut.....	16
Taulukko 6.	Tuloslaskelman tunnusluvut.....	17
Taulukko 7.	Kiinteistöjen siivousalan tunnuslukuja v. 2021 - 2022 vertailuun.....	18

1 Johdanto

Kaikissa yrityksissä kannattavuus on elintärkeää, jotta yritys pysyy elinkelpoisena. Kannattavuutta voidaan luoda yritykselle monella tapaa, mutta tässä työssä lähdettiin kannattavuutta tarkastelemaan katetuottolaskennan ja tilinpäätöksen tunnuslukujen kautta. Yrityksen hyvä kannattavuus antaa myös mahdollisuudet kasvuun tulevaisuudessa. Kannattavuus tarkoittaa sitä, että yrityksen tuotot ylittävät kulut, jolloin yrittäjä voi itselleen maksaa palkkaa tai sijoittaa yritykseensä. Ongelmana kuitenkin on se, kuinka pitää pieni toiminimiyritys kannattavana vuosi toisensa jälkeen. Tämän ongelmaan on helppo lähteä hakemaan ratkaisua katetuottolaskennan avulla, koska sieltä saadaan lyhyen aikavälin päätöksen tueksi tunnuslukuja kannattavuuteen, maksuvalmiuteen ja vakavaraisuuteen.

Opinnäytetyö tehdään toimeksiantona pienyritykselle, jonka yrittäjä pyytää apua kannattavuuden seurantaan. Yrittäjällä on mahdollisuus saada nämä luvut myös kirjanpitäjältään, mutta hänellä oli halu tehdä yhteistyötä opinnäytetyön tekijän kanssa ja saada erilainen toteutus kannattavuuden seurantaan. Opinnäytetyön tekijällä on myös henkilökohtainen kiinnostuksen kohde kannattavuuden puolella, sillä elämme suuren pandemian jälkeistä aikaa, eikä talousnäkymät ole olleet viime vuosina kovin hyvät. Yritys on ollut toiminnassa vuodesta 2022 alkaen, joten kannattavuusseuranta saadaan hänelle käyttöön yrityksen elinkaaren alkuvaiheessa. Tarkoituksena on selvittää, miten yrityksen kannattavuus rakentuu ja kehitellä yrittäjälle kannattavuuden seurantaan Excel -pohjainen työkalu, jossa on mahdollista seurata tilannetta kuukausi ja vuositasolla katetuottolaskennan ja tilinpäätöksen näkökulmista. Taulukkoon syötetään luvut selkeiden ohjeiden avulla ja kaavojen avulla työkalu antaa eri tunnusluvut, joista lähteä tulkintoja tekemään. Tämä auttaa yrittäjää pysymään lyhyellä aika välillä tietoisena yrityksensä kannattavuudesta ja tulevaisuuden suunnittelemisen helpottuu, kun Excelillä voidaan testata erilaisia tuotto- ja kustannusmääriä.

Teoriaosuus koostuu kustannuskäsitteistä ja siitä, miten katetuottolaskentaa lähdetään toteuttamaan. Tämän jälkeen perehdytään kannattavuuden tunnuslukuihin tilinpäätöksessä ja kuinka näitä lukuja analysoidaan. Tutkimusosuudessa käydään läpi yrityksen tuloslaskelmaa ja tasetta, tutkitaan mistä yrityksen tulos koostuu. Käydään myös läpi yrityksen vuoden 2023 luvut ohjearvojen valossa.

Yritys X on Keski-Suomessa toimiva siivousalan toiminimiyritys, joka työllistää tällä hetkellä vain yrittäjän itsensä. Pääpaino toiminnassa on kotisiivouksissa, mutta yrittäjä tekee myös toimisto- ja muita kiinteistösiivouksia sekä toimii kauppa-apuna tai hoitaa lumityöt. Yrittäjäksi ryhtymisen päätös syntyi halusta auttaa ihmisiä ja olla oman itsensä herra työelämässä. Aikaisempi kokemus siivous- ja palvelualalta sekä kiinnostus ekologista siivousta kohtaan toimivat alkuperänä siivousyrityksen perustamiselle. Tulevaisuudessa yrittäjällä on tavoitteena kasvattaa toimintaa, mutta esimerkiksi mahdollisten tulevien työntekijöiden kustannuksia ei tässä työssä ole otettu huomioon.

2 Tietoperusta

2.1 Kustannusjaottelu

Tässä luvussa perehdytään yrityksen kustannuksiin ja millä perusteilla ne jaetaan esimerkiksi muuttuviin ja kiinteisiin, välillisiin ja välittömiin sekä erillis- ja yleiskustannuksiin. Kustannusten jaottelu on myös hyvin toimialariippuvaista, joten tässä opinnäytetyössä perehdytään asiaan palveluyrityksen näkökulmasta. Kustannusten jakaminen muuttuviin ja kiinteisiin kustannuksiin ovat ketuottolaskennan perusajatus, jonka pohjalta lähdetään laatimaan analyysiä lyhyen aikavälin päätöksenteon tueksi (Eskola & Mäntysaari 2006, 20). Kustannusten määrittelemine on tärkeä osa yrityksen kannattavuutta laskettaessa ja liiketoiminnan ymmärtämistä. Siksi on hyvä hieman perehtyä kustannusten määrittelemiseen ennen varsinaisen kannattavuuden laskentaa.

Kun jaotellaan yrityksen toiminnasta johtuvista kustannuksista, ne voidaan jakaa muuttuviin ja kiinteisiin kustannuksiin. Muuttuvia kustannuksia ovat sellaiset kustannukset, jotka kasvavat tai vähenevät tuotantomäärästä riippuen, esimerkiksi materiaalikustannukset. Kiinteät kustannukset taas eivät ole riippuvaisia tuotantomäärästä vaan ovat kiinteä osa yrityksen toimintaa. (Järvenpää, Länsiluoto, Partanen & Pellinen 2020, 55.) Kiinteiden kustannusten määrä voi kuitenkin muuttua, jos tuotannontekijöiden hinnassa tapahtuu muutoksia, esimerkiksi vuokra nousee (Jyrkkiö & Riistama 2006, 49). Kiinteitä kustannuksia voivat olla myös erilaiset yrityksen ottamat vakuutukset, tehtävät poistot tai lainoista maksettavat korot (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2021, 162).

Näiden lisäksi on olemassa myös puolimuuttuvia kustannuksia, esimerkiksi sähkö. Sähkön kustannuksista kiinteätä osaa on kuukausimaksut, kun taas muuttuva osa sähkölaskusta muodostuu käytön mukaan. (Järvenpää ym. 2020, 55–56.)

Kun kustannukset kasvavat tai laskevat samassa suhteessa toiminta-asteen kasvaessa tai laskiessa, puhutaan niin sanotusti lineaarisista kustannuksista. Progressiivisesti muuttuvat kustannukset taas muuttuvat ylisuhteisesti toiminta-asteen muuttumiseen nähden ja mikäli muuttuvat kustannukset kasvavat tai laskevat alisuhteisesti toiminta-asteeseen nähden puhutaan degressiivisesti muuttuvista kustannuksista. (Alhola & Lauslahti 2000, 55.)

Jaottelu kiinteisiin ja muuttuviin kustannuksiin ei aina ole välttämättä yksiselitteistä, joten tekijällä täytyy olla ymmärrystä niin liiketoiminnasta kuin käsillä olevasta yrityksestä. Mikä palveluyrityksessä on muuttuvaa kustannusta, voi esimerkiksi markkinointiyrityksessä olla kiinteää tai puolimuuttuvaa kustannusta.

Toinen tapa jaotella kustannuksia on jakaa ne välittömiin ja välillisiin kustannuksiin. Näiden erona on se, että välittömät kustannukset voidaan kohdistaa suoraan laskentakohteelle, kun taas välillisten kustannusten kohdistaminen laskentakohteelle ilman erillistä laskentamenetelmää on hankalaa. (Jormakka yms. 2021, 162.) Välillisiä kustannuksia kutsutaan yleensä yleiskustannuksiksi sen takia, ettei niitä voida täsmälleen kohdentaa tietyille laskentakohteille, vaan ne ovat kaikille yhteisiä. Näiden kustannusten kohdentaminen kustannuspaikoille vaatii esimerkiksi kustannuspaikkalaskentaa, yleiskustannuslaskentaa tai toimintopohjaista kustannuslaskentaa. (Alhola & Lauslahti 2000, 64.)

Välittömät kustannukset ovat yleensä muuttuvia kustannuksia, esimerkiksi siivousalan yrityksessä pesuaineet ovat tällaisia välittömiä kustannuksia. Välilliset kustannukset taas voivat olla joko kiinteistä tai muuttuvia kustannuksia, esimerkiksi sähkö, vuokrat tai vakuudet. (Jormakka ym. 2021, 162.) Kustannusjako tällä tavalla voi olla siis hieman helpompaa kuin jako kiinteisiin ja muuttuviin kustannuksiin, mutta omat haasteensa näidenkin kustannuslajien kanssa on. Niiden avulla saadaan aikaiseksi erilaisia laskelmia monenlaisiin tarpeisiin.

Kolmas tapa jaotella yrityksen kustannuksia on jakaa ne erillis- ja yhteiskustannuksiin, jolloin voidaan tarkastella esimerkiksi yrityksen kannattavuutta eri osastojen kannalta. Erilliskustannuksia ovat sellaiset kustannukset, jotka johtuvat jostain tietyistä tuotteista tai osastosta ja jotka jäävät tuotteen tai osaston poistuessa yrityksen käytöstä pois. (Jormakka ym. 2021, 162.) Tuotteen tai osaston poistuminen ei taas vaikuta yhteiskustannuksiin, koska nämä kustannukset koskevat koko yritystä (Mts. 163). Myöskään toiminta-asteen tai toimintayksikön muutos ei kosketa yhteiskustannuksia (Alhola & Lauslahti 2000,64.)

Kustannusten jaottelussa on omat ongelmansa ja siihen tulee suhtautua kriittisesti. Tarpeeksi pitkää aikaväliä tarkastellessa nimittäin kaikista kustannuksista tulee muuttuvia kustannuksia. (Mts. 64–65.) Tämä on otettava siis huomioon kannattavuutta laskettaessa, että mikään laskelma ei anna absoluuttista totuutta yrityksen kannattavuudesta, vaan se riippuu katsantokannasta.

2.2 Kannattavuus

Kannattavuuden määrittelemiseksi on kaksi tapaa, absoluuttinen kannattavuus ja suhteellinen kannattavuus. Ensimmäinen tapa tarkastelee kannattavuutta tuottojen ja kustannusten erotuksella, kun taas toisessa tavassa lasketaan esimerkiksi sijoitetun pääoman tuotto aste. Yrityksen kannattavuuden määrittelemiseksi on hyvä lähteä liikkeelle siitä, että yrityksen tuotto sijoitetulle pääomalle on suurempi kuin mitä sen hankkimiseksi käyttämiseksi on käytetty. Kannattavuuden määrittelemisen ei kuitenkaan ole niin yksinkertaista, vaan sen ymmärtämiseen tarvitaan kokonaisvaltaista ymmärrystä liiketoiminnasta. (Alhola & Lauslahti 2000, 50–51.)

Kun yrityksen kannattavuutta tarkastellaan lyhyemmällä aikavälillä, katetuottolaskenta on siihen oiva väline. Se, että yksikköhinnat pysyvät samana, kustannukset voidaan jakaa muuttuviin ja kiinteisiin kustannuksiin, muuttuvien kustannusten muuttuminen on tasasuhtaista ja kiinteät kustannukset pysyvät samoina ovat oletettavia, joihin katetuottolaskenta perustuu. Näin ollen yksittäisen tuotteen myynnin tulisi kattaa aina muuttuvat kustannukset ja katetuotto kattaa kiinteät kustannukset ja tulos. (Eskola & Mäntysaari 2006, 21.) Katetuottolaskennan tunnuslukuja ovat kate-tuotto, katetuotto-prosentti, kriittinen piste, varmuusmarginaali ja varmuusmarginaaliprocentti (Alhola & Lauslahti 2000, 67). Näihin tunnuslukuihin perehdytään seuraavaksi.

Kun yrityksen liikevaihdosta vähennetään muuttuvat kustannukset, jäljelle jää katetuotto. Tämä luku ilmaisee sen, kuinka monta prosenttia tai euroa tuotteen hinnasta jää muuttuvien kustannusten vähentämisen jälkeen jäljelle. (Eskola & Mäntysaari 2006, 22.) Jotta yrityksen tulos jäisi voiton puolelle, tulisi katetuoton olla suurempi kuin kiinteiden kustannusten (Alhola & Lauslahti 2000, 68).

Taulukko 1. Katetuottolaskennan peruslaskelma (Alhola & Lauslahti 2000, muokattu)

Tuotot	100 000,00
- Muuttuvat kulut (mukut)	40 000,00
= Katetuotto	60 000,00
- Kiinteät kustannukset (kikut)	35 000,00
= Tulos	25 000,00

Taulukossa 1 on havainnollistettu yksinkertaisesti katetuoton laskenta. Tässä esimerkissä katetuotto on siis 60 000,00. Katetuotto prosentti saadaan jakamalla katetuotto tuotoilla eli $60\,000 / 100\,000 \times 100 = 60\%$. Näin ollen jokaisesta eurosta 60 senttiä jää kiinteiden kustannusten kattamiseen. (Alhola & Lauslahti 2000, 68.)

Kriittinen piste ja varmuusmarginaali ovat katetuottolaskennan tunnuslukuja. Kun yrityksen tuotot ja kustannukset ovat yhtä suuret, puhutaan kriittisestä toiminta-asteesta. Yrityksen toiminta alkaa tuottamaan voittoa, kun päästään siihen tilanteeseen, että tuotot ylittävät kustannukset eli päästään kriittiseen pisteeseen. (Eskola & Mäntysaari 2006, 22.) Kriittistä pistettä kutsutaan myös nol-lapisteeksi, sillä siinä kohtaa katetuotto on juuri samansuuruinen kiinteiden kustannusten kanssa. Kriittinen piste lasketaan jakamalla kiinteät kustannukset katetuotolla. Mikäli tuotot ovat suuremmat kuin kriittisen pisteen myynti, päästään positiiviseen tulokseen. Tuottojen ollessa kriittisen pisteen myyntiä pienemmät, yrityksen tulos menee tappiolliseksi. (Alhola & Lauslahti 2000, 68–69.)

Varmuusmarginaali on se luku, joka tulee toteutuneen myynnin ja kriittisen pisteen myynnin erotuksena. Sillä ilmaistaan ns., turvamarginaali, jonka sisällä yrityksen myynti voi laskea ilman, että

yrityksen tulos kääntyy tappiolliseksi. Varmuusmarginaali lasketaan tavallisesti sekä euromääräisenä vähentämällä tuotoista kriittisen pisteen myynti että prosentuaalisesti jakamalla tämä varmuusmarginaali luku tuotoilla.

Kun halutaan parantaa yrityksen kannattavuutta, katetuottolaskenta on siihen helppokäyttöinen menetelmä. (Eskola & Mäntysaari 2006, 36). Jotta yrityksen kannattavuutta voidaan seurata ja parantaa, on hyvä tuntea siihen vaikuttavia tekijöitä ja kuinka näihin tekijöihin voi vaikuttaa niin, että kannattavuus paranee (Alhola & Lauslahti 2000, 72). Prosessien ja toimintojen tehostamisen lisäksi kannattavuuden parantamiseksi käyttökelpoisia keinoja ovat myynnin lisääminen, tuotevalikoiman muuttaminen, kustannusten karsiminen, hintojen nostaminen tai pääomien käytön tehostaminen. (Mts. 72–73.)

Kannattavuus on riippuvaista monesta asiasta, joiden hallinta kokonaisvaltaisesti antaa erinomaiset työkalut sen hallitsemiseen ja yritystoiminnan tulokselliseen toimintaan. Vaikka katetuottolaskenta onkin tehokas työkalu lyhyen aikavälin päätöksen teon avuksi, on se kuitenkin hyvin käyttökelpoinen ja sen tuloksista on hyvä lähteä kehittämään yrityksen toimintaa.

Kun yrityksen kannattavuutta tarkastellaan lyhyemmällä aikavälillä, myynti- ja käyttökate ovat siihen sopivia tunnuslukuja. Myyntikateprosentin käyttäminen oman yrityksen kehityksen seuraamisessa toimii hyvin samoin kuin verrattaessa saman toimialan yrityksiä keskenään. Myyntikate lasketaan samaan tapaan kuin katetuotto eli liikevaihdosta vähennetään muuttuvat kustannukset. Kun myyntikate jaetaan liikevaihdolla, saadaan tulos prosentimuodossa. (Alhola & Lauslahti 2000, 138.)

Käyttökate saadaan vähentämällä myyntikatteesta kiinteät kustannukset. Tämä luku kertoo sen, paljonko jäljelle jää katetta yrityksen liikevaihdosta muuttuvien ja kiinteiden kustannusten jälkeen. Käyttökateprosentti on käyttökateen suhde liikevaihtoon. Vaikka käyttökateprosentti sopiikin myyntikateprosenttia paremmin toimialavertailuun, sen käytössä on omat ongelmansa. Esimerkiksi yrityksen vuokratessa tuotantovälineensä, nämä vuokratulot näkyvät suoraan vertailuluvuissa. (Mts., 139.) Yritystutkimusneuvottelukunnan (2017) mukaan käyttökateprosentille ei voida määrittää yleispätevää tavoitearvoa, mutta eri toimialoilla käyttökateprosentit voidaan asettaa

määritellyille vaihteluväleille. Palvelualalla tämä vaihteluväli on 5–15 %. (Yritystutkimus ry 2017, 64.)

Näiden lukujen jälkeen tarkastellaan liiketulosta. Tämä on tuloslaskelman katerivi, josta vähennetään rahoituserät ja verot ennen virallisen tuloksen muodostumista (Alhola & Lauslahti 2000, 139). Liiketulos on monipuolinen tunnusluku, jota voidaan käyttää niin yrityksen kehityksen seuraamiseen kuin toimialan sisäiseen tai eri toimialojen väliseen vertailuun. Liiketulosprosentti lasketaan jakamalla liiketulos liiketoiminnan koko tuotoilla. (Yritystutkimus ry 2017, 65.)

Kannattavan liiketoiminnan yhtenä tunnuslukuna on myös positiivinen nettotulos, joka saadaan laskettua lisäämällä liiketulokseen tuloslaskelman rahoitustuotot ja vähentämällä rahoituskulut ja verot. Kun nettotulokseen lisätään poistot ja arvonalentumiset, saadaan tietoon yrityksen rahoitustulos. Tämän luvun tulisi olla lyhyelläkin aikavälillä positiivinen, sillä tästä tuloksesta katetaan niin lainojen lyhennykset, investointien omarahoitusosuudet, käyttöpääoman lisäykset kuin voitonjako omalle pääomalle. (Mts. 65.) Tuloslaskelmalta saadaan laskettua monta käyttökelpoista tunnuslukua yrityksen kannattavuuden tutkimiseen ja päätöksenteon avuksi.

Pääoman tuottoa voidaan tarkastella kolmesta näkökulmasta, joista jokainen antaa omanlaistaan tietoa. Oman pääomantuotto prosentti (ROE, return on equity) kertoo prosentuaalisesti yrityksen omistajille kuuluvan tilikauden voiton suhteutettuna omistajien yritykseen sijoittamaan omaan pääomaan. Koko pääoman tuotto prosentilla (ROA, return on assets) taas kuvataan sitä, kun yrityksen operatiivinen liikevoitto suhteutetaan kaikkeen siihen pääomaan, jota yritykseen on sijoitettu. Näiden lisäksi on laskettavissa sijoitetun pääoman tuotto prosentti (ROI, return on investment), joka kuvaa yrityksen suhteellista kannattavuutta. Se on pääomantuottoa omistajien tai rahoittajien sijoittamille pääomille. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2021, 142–143.) Tarkastellaan näitä laskentatapoja hieman tarkemmin seuraavaksi.

Koko pääoman tuotto prosentti lasketaan siten, että liikevoitto jaetaan taseen loppusummalla, joka ilmoitetaan tilikausien keskiarvona, näin saadaan parempi käsitys yrityksen koko vuoden tilanteesta (mts. 143.) Tähän tunnuslukuun ei kuitenkaan vaikuta yrityksen veronmaksupolitiikka tai yritysmuoto, mutta yritysten mahdollisuus käyttää arvonkorotusta sen sijaan vaikuttaa tämän tunnusluvun vertailukelpoisuuteen (Yritystutkimus ry 2017, 67).

Oman pääoman tuottoprosentin laskemiseen taas käytetään tilikauden voittoa jakamalla se oman pääoman keskimääräisellä luvulla (Jormakka ym. 2021, 143). Oman pääoman tuottoprosentin tavoitetaso katsotaan yrityksen omistajien määräämään tuottovaatimuksen mukaan. Yrityksessä tehdyt arvonkorotukset vaikuttavat tähän pääoman tuottoprosentista laskettaviin tunnuslukuihin kaikista eniten. (Yritystutkimus ry 2017, 68.)

Sijoitetun pääoman tuottoprosentti on tunnusluku, jonka tulisi olla vähintään yrityksen keskimääräisten rahoituskustannusten tasolla, ollakseen riittävän hyvä. Tunnusluvussa jaettavana käytetään lukua, joka muodostuu, kun otetaan voitto ennen veroja ja lisätään tähän lukuun yrityksen rahoituskulut. Jakajana käytetään taseen loppusummaa, josta on vähennetty korottomat velat. (Jormakka ym. 2021, 143). Oman pääoman tuottoprosentin lisäksi sijoitetun pääoman tuottoprosenttiin vaikuttavat yrityksessä tehdyt arvonkorotukset, mutta myös suuret investoinnit. Tunnuslukua on myös hankala vertailla eri yritysten välillä, sillä ei voida tietää toisten yritysten vieraan pääoman korotonta ja korollista pääomaa tarpeeksi syvällisesti. (Yritystutkimus ry 2017, 68.) Näillä tunnusluvuilla saadaan paljon tietoa siitä, miten pääoman muutokset vaikuttavat yrityksen kannattavuuteen. Yrityksen kannattavuuteen liittyy myös maksuvalmius, joka kuvastaa yrityksen kykyä suorittaa maksuistaan lyhyellä aikavälillä. Käytetyimpiä tunnuslukuja maksuvalmiudessa ovat quick ratio, current ratio ja nettokäyttöpääomaprocentti. (Jormakka ym. 2021, 146.)

Jos tarkastellaan yrityksen kykyä selviytyä lyhytaikaisista veloistaan ainoastaan rahoitusomaisuudella, puhutaan tunnusluvusta nimeltä quick ratio (Yritystutkimus ry 2017, 74). Kun yrityksen lyhytaikaiset saamiset jaetaan lyhytaikaisella vieraalla pääomalla, saadaan tunnusluku, joka kuvaa tätä asemaa (Jormakka ym. 2021, 146). Yritystutkimusneuvottelukunta (2017) on määrittänyt quick ratioille omat ohjearvonsa:

Current ratioissa tarkastelujakso on hieman pidempi kuin quick ratioissa, sillä tähän otetaan mukaan myös vaihto-omaisuus, joka realisoituna voisi edesauttaa veloista selviämässä (mts. 75). Tarkastelujakson pituuteen vaikuttaa se seikka, että vaihto-omaisuuden muuttaminen likvideiksi varoiksi kestää useasti paljon kauemmin kuin myyntisaamisten tai pankkitalletusten muuttaminen likvideiksi varoiksi. Tällekin tunnusluvulle on määritetty omat ohjearvonsa. (Jormakka ym. 2021, 147.)

Viimeiseksi tarkastellaan nettokäyttöpääomaa, joka kertoo sen, mikä osuus vaihto- ja rahoitusomaisuudesta on katettu omalla ja pitkäaikaisella vieraalla pääomalla (Yritystutkimus ry 2017, 73.) Nettokäyttöpääoman laskemisessa vaihto-omaisuudesta ja rahoitusomaisuudesta vähennetään lyhyt aikainen vieraspääoma ja kun tämä luku jaetaan vuoden liikevaihdolla, saadaan selville nettokäyttöpääomaprocentti. Vaikka nettokäyttöpääomaprocentille ei olekaan asetettu samalla tavalla ohjearvoja, kuin quick ratiolle ja current ratiolle, on sitä kuitenkin seurattava hyvin tiiviisti. Nimitäin hallitsemattomasti kasvamaan pääsevä nettokäyttöpääoma sitoo yrityksen varoja tarpeettomasti aiheuttaen maksuvalmiuden heikentymistä ja jopa kassavarojen hupenemista. Näin ollen tietyn pisteen ylittäessään maksuvalmiuden parantaminen ei enää ole kannattavaa. (Jormakka ym. 2021, 147–148.) Maksuvalmiutta voidaan siis tarkastella monelta näkökulmalta ja se onkin tärkeää, jotta voidaan hahmottaa tarkemmin yrityksen kehitys. Yrityksen on hyvä pystyä selvittämään selviytymisensä veloistaan lyhyellä aikavälillä.

Kun maksuvalmius tarkastelee yrityksen kykyä selviytyä veloistaan lyhyellä aikavälillä, vakavaraisuus tarkastelee tätä kykyä pidemmällä aikavälillä. Vakavaraisuuden tunnusluvut kertovatkin siis yrityksen rahoitustilanteen terveydestä ja Suomessa yleisimmin käytetään omavaraisuusastetta tämän tilanteen tulkitsemiseen. Omavaraisuusaste kertoo oman pääoman suhteen taseen loppusummaan. (Jormakka ym. 2021, 144.)

Gearing- prosentti, jota kutsutaan myös nimellä nettovelkaantumisaste, on toinen Suomessa yleisesti käytössä oleva vakavaraisuuden mittari. Tälle tunnusluvulle on myös asetettu ohjearvot, mutta sen tulisi kuitenkin korkeintaan olla 100 prosenttia ja mitä pienempi prosenttiarvo on, sitä parempi se on. Gearing- prosentti lasketaan jakamalla korollinen vieras pääoma pienennettynä rahavaroilla omalla pääomalla. (Mts., 145.)

Vakavaraisuus kuvastaa siis yrityksen velkarahoituksen määrää omaan pääomaan suhteutettuna. Nämä ovat tärkeitä tunnuslukuja yrityksen kokonaiskannattavuutta tarkasteltaessa ja päätöksiä tehdessä.

3 Tutkimusasetelma

3.1 Tutkimusongelma ja aineistonkeruumenetelmät

Tämän opinnäytetyön tutkimusongelmana on yrityksen kannattavuuden seurannan parantaminen. Yrityksen tavoitteena on kasvattaa kannattavuuttaan ja yrittäjä itse haluaa käyttöönsä tähän soveltuvan yksinkertaisen työkalun.

Tutkimuskysymykset ovat

- Millainen on toimeksiantajan kannattavuus tällä hetkellä?
- Miten seurata kannattavuutta paremmin?

Tutkimuksen pohjalta luodaan toimeksiantajan käyttöön Excel työkalu, jota voidaan käyttää jatkossa kannattavuuden seurantaan. Tulevaisuudessa toimeksiantaja voi reagoida yrityksessä tapahtuviin muutoksiin nopeammin ja tehokkaammin, jotta yrityksen kannattavuus säilyisi ja mahdollisesti paranisi. Toimeksiantaja näkee nopeasti esimerkiksi erilaisten investointien vaikutukset lyhyellä aikavälillä ja se auttaa myös, mikäli yritys joutuu äkillisesti maksuvalmiusongelmiin. Työn lopputulokseksi halutaan saada kattava analyysi yrityksen tämänhetkisestä kannattavuudesta, mistä voidaan lähteä pohtimaan tulevaisuutta.

Tämä opinnäytetyö on kehittämistutkimus, jossa pyritään luomaan yrittäjälle avuksi Excel pohjainen työkalu kannattavuuden seurantaan. Kehittämistutkimus ei itsessään ole oma tutkimusmenetelmänsä, vaan se koostuu tutkimusongelman ja kehittämiskohteen mukaan valituista eri tutkimusmenetelmistä (Kananen 2015, 33.) Työ tehdään laadullisena tutkimuksena, koska halutaan ratkaista toimeksiantajan esittämään ongelmaan kannattavuuden parantamisesta ja seuraamisesta tulevaisuudessa. Kehittämistutkimuksen piirteet työssä taas näkyvät lopputuloksessa, kun tarkastellaan yrityksen kannattavuutta katetuoton ja tilinpäätöksen tunnuslukujen sekä kehitetyn työkalun avulla.

Kallinen ja Kinnunen (2021) ohjeistavat, että laadullisessa tutkimuksessa aineiston keruuta voidaan tehdä monella tapaa. Voidaan tehdä haastatteluja ja tallenteita vuorovaikutustilanteista, kerätä havainnointiaineistoa ja kirjoitettua tekstiaineistoa, käyttää kuvia, audiovisuaalista aineistoa tai

materiaalista ympäristöä eli tiloja ja esineitä. Jokaiselle aineistotyyppille on hyvin paljon alaryhmiä, esimerkiksi haastattelu voi olla teemahaastattelu, puolistrukturoitu tai täysin strukturoitu. (Kallinen & Kinnunen, 2021.)

Teemahaastattelu auttaa nostamaan esiin tutkimuskysymysten kannalta keskeisiä kokonaisuuksia, joiden avulla voidaan mahdollisesti vastata paremmin käsillä oleviin tutkimusongelmiin. (Juhila n.d.) Teemahaastattelu on valittu haastattelun muodoksi sen vuoksi, että se synnyttää vapaampaa keskustelua, joka voi johtaa sellaiseenkin tietoon, mitä ei välttämättä osaisi kysyä. Teemahaastattelu on toteutettu puolistrukturoidusti määrittelemällä joitakin teemoihin liittyviä kysymyksiä, jättäen kuitenkin mahdollisuuden keskustella aiheesta vapaasti. Neljä kantavaa teemaa haastattelussa ovat yrityksen nykyhetki, yrityksen tulevaisuus, minkälainen on yrityksen kilpailijakenttä ja miksi työkalua tarvitaan yrityksessä. Haastattelu toteutetaan Teams- haastatteluna, jonka jälkeen aineisto litteroidaan eli kirjoitetaan tekstimuotoon, jotta aineiston jäsentely onnistuisi helpommin.

3.2 Analyysimenetelmät ja luotettavuus

Haastattelusta saatu aineisto litteroidaan ja siitä saatu ydintieto yhdistetään dokumenteista kerättyyn tietoon. Haastateltavana on yrityksen omistaja ja tästä haastattelusta saadaan tärkeää lisätietoa tutkimusongelman ratkaisemiseksi.

Dokumenttien ja haastattelun tiedot kootaan taulukkolaskentaohjelmaan, jonka avulla tiedon analysointi helpottuu. Aineistoa saadaan luokiteltua ja tiivistettyä tutkimusongelman kysymysten mukaisesti, jolloin aineistosta saadaan tehtyä tulkintoja. Tämä auttaa tutkimusongelman ratkaisemisessa.

Kehittämistyössä luotettavuuden arviointi perustuu valittuihin menetelmiin, joita tutkimustyössä on käytetty. Tähän työhön on otettu laadullisen tutkimuksen menetelmiä, joten luotettavuuden arviointi perustuu laadullisen tutkimuksen luotettavuuden kriteeristöön.

Jotta tutkimus olisi mahdollisimman luotettava, dokumentoidaan siitä jokainen vaihe. Haastattelemalla ja dokumenteista kerätty aineisto tallennetaan ja niitä käsitellään eri ohjelmistoissa (tekstin-käsittely, taulukko-ohjelmisto). Lähteet tutkimuksessa valitaan kriittisesti ajankohdan, monipuolisuuden ja kirjoittajan mukaan, näin varmistetaan lähteiden luotettavuus.

Tutkimusta tehdessä on otettava huomioon myös eettiset periaatteet, joihin kuuluvat tutkittavien ihmisarvon kunnioitus, yksityisyys, itsemääräämisoikeus ja monet muut oikeudet. Tutkimus ei saa myöskään aiheuttaa haittaa tutkittavina oleville ihmisille ja yhteisöille. Tutkimuskohteita täytyy kohdella ihmisarvoisesti ja tasa-arvoisesti, eikä tutkijan mielipide saa vaikuttaa siihen, mitä mieltä tutkittava on. Sen lisäksi, että eettisyys liittyy tutkittavaan kohteeseen, siihen liittyy myös tiede. Tutkimustuloksia ei saa vääristellä, ne eivät saa loukata tutkittavien oikeuksia eikä tutkija saa toiminnallaan haitata tieteen edistymistä. (Kallinen & Kinnunen, 2021.) Eettisyys on otettu opinnäytetyötä tehdessä huomioon niin, ettei toimeksiantajan henkilöllisyyttä tai yrityksen tietoja ole kirjoitettu työhön salassapitosopimuksen pitämiseksi, vaan puhutaan yksinomaan yrittäjästä, toimeksiantajasta ja yrityksestä.

4 Toteutus

Opinnäytetyön toteuttaminen aloitettiin tekemällä tiedonhaku. Määriteltiin mitä mahdollisia käsitteitä kyseiseen työhön liittyy, esimerkiksi kannattavuus, tilinpäätös, katetuotto, katetuottolaskelma, yrittäjäyys, toiminimi, yritystoiminta. Näitä sanoja käytettiin hakusanoina asiasanastoista kuten YSO. Tietoperustan rakentamisessa suurin osa teoriasta löytyi Janet.Finna tietokannasta hakusanoilla kannattavuus, tilinpäätös, katetuottolaskenta. Alma Talent Bisneskirjastossa hakusanoina käytettiin kannattavuus liiketoiminnassa, katetuottolaskenta, yrittäjäyys.

Yrittäjää haastateltiin Teamsin välityksellä, haastattelu nauhoitettiin ja litteroitiin ja sen jälkeen sille tehtiin laadullinen sisällönanalyysi aineiston koodausta hyödyntämällä. Sisällönanalyysiin ei ole käytetty apuna valmiiksi kehiteltyjä ohjelmistoja (kuten ATLAS.ti tai Nvivo), vaan koodaus on tehty käsityönä. Haastattelusta käy ilmi, että vaikkakin Suomen talous on laskusuhdanteessa, toimeksiantaja yrityksen tulevaisuus näyttää kuitenkin valoisalta ja yrittäjä on positiivisin mielin. Ensimmäinen vuosi on yleensä yrittäjille kallein vuosi, kun ryhdytään kasaamaan tarvittavaa kalustoa ja asiakaskuntakin alkaa vasta muodostumaan. Yritys on kuitenkin siinä mielessä hyvässä tilan-

teessa, ettei kilpailijoita juurikaan ole ja peruskustannukset on saatu pidettyä maltillisina. Asiakkaitakin riittää ja olisi varmasti tulossa lisätilauksiakin, mutta se vaatisi jo työntekijöiden palkkaamista yritykseen.

	Positiivinen	Negatiivinen	Neutraali
Nykytilanne	Töitä ja asiakkaita riittää, paljon eri tuotteita tarjolla, peruskustannukset matalat	Ensimmäinen vuosi kallein hankintojen vuoksi	Starttiraha käytetty, mutta tilanne kuitenkin vakiintunut
Tulevaisuus	Kasvu tavoitteita, uusia asiakkaita tulossa	Ei löydy työntekijää, oma jaksaminen	Töitä riittää kyllä,
Tarve työkalulle	Helpottaisi kannattavuuden seurantaa	Tuleeko käytettyä, vaikka tarve onkin	Kannattavuuden seuranta aiheellista tulevaisuuden kasvutavoitteita ajatellen ja yrityksen pitämisessä maksukykyisenä
Kilpailijatilanne	Ei paljoa kilpailijoita	Mahdolliset uudet kilpailijat	Yhteistyö mahdollisesti vastaavien yritysten kanssa

Seuraavaksi esitellään työkalu, joka luovutetaan yrittäjän käyttöön opinnäytetyön valmistuttua. Taulukoissa näkyvät luvut eivät ole suoraan yrittäjän tiedoista tuotuja, sillä ne ovat salattua tietoa ja viralliset luvut ovat toimeksiantajan tiedossa. Taulukoiden luvut ovat havainnollistavia. Yrittäjä itse syöttää suurimman osan luvuista soluihin, joihin se on mahdollista tehdä. Kaavoja sisältävät solut suojataan, että ne pysyvät oikeanlaisina ja toimivina. Välilehdillä Katetuottolaskenta ja Tuloslaskelman tunnusluvut löytyvät myös selkeät ohjeet, kuinka taulukko laskee kyseiset luvut.

Taulukko 2. Tuloslaskelma

Tuloslaskelma	Tammikuu	Helmikuu	Maaliskuu	Huhtikuu	Toukokuu	Kesäkuu	Heinäkuu	Elokuu	Syyskuu	Lokakuu	Marraskuu	Joulukuu	2023
Liikevaihto	1789,26	1632,65	1920,25	2002,12	2450,36	2148,56	2500,45	2347,56	1954,65	1889,36	2004,66	2255,35	24895,23
Liiketoiminnan muut tuotot	10,02	15,56	14,12	12,78	12,56	14,65	11,62	10,36	14,01	9,89	7,65	12,2	145,42
Materiaalit ja palvelut	-46,56	-95,56	-84,67	-85,45	-15,23	-69,69	-45,88	-78,89	-89,87	-102,56	-75,75	96,36	-693,747
Henkilöstökulut	-250,6	-243,25	-244,69	-233,45	-234,45	-259,65	-278,89	-236,96	-287,36	-250,23	-210,25	-273,63	-3003,41
Liiketoiminnan muut kulut	-466,25	-224,36	-265,24	-214,95	-264,58	-278,25	-265,36	-249,21	-236	-301,69	-199,56	-236,56	-3202,01
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-250	-3000
LIIVEVOITTO/-TAPPIO yhteensä	785,87	835,04	1089,77	1231,05	1698,66	1305,62	1671,943	1542,86	1105,43	994,77	1276,75	1603,72	15141,483
Rahoitustuotot ja -kulut	1,61	2,3	-1,9	2,5	2,45	-3,2	1,2	1,5	4,9	7,3	2,1	1,2	21,96
TULOS ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	784,26	832,74	1091,67	1228,55	1696,21	1308,82	1670,743	1541,36	1100,53	987,47	1274,65	1602,52	15163,443
Tilikauden ja aikaisempien tilikausien verot yhteensä	-261,202	-261,202	-261,202	-261,202	-261,202	-261,202	-261,202	-261,202	-261,202	-261,202	-261,202	-261,202	-3134,424
TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO	1045,462	1093,942	1352,872	1489,752	1957,412	1570,022	1931,945	1802,562	1361,73	1248,672	1535,852	1863,722	12029,019

Taulukko 2. on ensimmäiseltä välilehdellä löytyvä tuloslaskelma, johon yrittäjä voi syöttää kuukausittain yrityksensä luvut ja viimeiselle sarakkeelle oikeaan reunaan kaavan avulla lasketaan yhteen koko vuoden tiedot. Kaavat on myös asetettu niin, että alimmalle riville tulee suoraan syötetyistä numeroista tietoon tilikauden voitto tai tappio.

Taulukko 3. Tilinpäätöksen taseen vastaavaa ja vastattavaa puolet.

Tase Vastaavaa	
	Yhteensä
Koneet ja kalusto	8469,36
Myyntisaamiset	1956,21
Muut saamiset	1456,65
Siirtosaamiset	183,52
Rahat ja pankkisaamiset yht.	1541,02
Vastaavaa yht.	13606,76
Tase Vastattavaa	
	Yhteensä
Oma pääoma yht.	13529,65
Lyhytaikainen vieras pääoma	77,11
Vastattavaa yht.	13606,76

Taulukossa 3 on Excel työkalun toinen välilehti, jossa on siis yrityksen taseen vastaavaa ja vastattavaa puolet itse täydennettäväksi. Vastaavaa yht. ja Vastattavaa yht. summat lasketaan automaattisesti kaavalla syötetyistä tiedoista. Nämä luvut siirtyvät myös suoraan kolmannelle välilehdelle, jossa on taulukko 4:n kuvaama kokoelma yrityksen tuloslaskelmasta. Tämän avulla yrittäjä näkee kokonais kuvan syöttämillään luvuilla.

Taulukko 4. Tuloslaskelma koottuna yhdelle välilehdelle.

Tuloslaskelma		Tase Vastaavaa		Tase vastattavaa	
Liikevaihto	24895,23	Koneet ja kalusto	8469,36	Oma pääoma	13529,65
Liiketoiminnan muut tuotot	145,42	Myyntisaamiset	1956,21	Lyhytaikainen vieraspääoma	77,11
Materiaalit ja palvelut	-693,747	Muut saamiset	1456,65		
Henkilöstökulut	-3003,41	Siirtosaamiset	183,52		
Liiketoiminnan muut kulut	-3202,01	Rahat ja pankkisaamiset	1541,02		
Poistot ja arv.alent. Yht.	-3000				
Rahoitustuotot ja -kulut	21,96	VASTAAVAA YHTEENSÄ	13606,76	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	13606,76
TULOS ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA	15163,44				
Tilikauden ja aikaisempien tilikausien verot yht.	-3134,42				
TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO YHT.	12029,02				

Taulukko 5. Katetuottolaskennan tunnusluvut

Katetuottolaskenta			
	Tuotot	34258,34	
	- Muuttuvat kulut	4305,7	
	= Katetuotto	29952,64	
	- Kiinteät kustannukset	7579,61	
	= Tulos	22373,03	
KT	Katetuotto	29952,64	
KTP	Katetuotto-%	87,432 %	
KRP	Kriittinen piste %	25,31 %	
KRP €	Kriittinen piste €	8 812,37 €	
VM	Varmuusmarginaali	25 445,97 €	
VMP	Varmuusmarginaali-%	74,28 %	

Seuraavalla välilehdellä on taulukko 5:ssä nähtävä katetuottolaskennan tunnusluvut. Tähän yrittäjä voi itse määrittellä tarkemmin, mitkä kulut ovat muuttuvia ja mitkä kulut ovat kiinteitä ja kaavojen avulla luvut sitten lasketaan näkyviin.

Taulukko 6. Tuloslaskelman tunnusluvut

Tuloslaskelman tunnusluvut			
KANNATTAVUUS		MAKSUVALMIUS	
Myyntikate	29952,64	Quick Ratio	46,64
Myyntikate-%	87,43 %	Current ratio	156,47
Käyttökate	22373,03	VAKAVARAISUUS	
Käyttökate-%	65,31 %	Omavaraisuus	99 %
Liikevoitto	15141,48	Gearing-%	11 %
Liikevoitto-%	60,47 %		
Nettotulos	12029,02		
Nettotulos-%	35,11 %		
Rahoitustulos	9029,02		
Rahoitustulos-%	26,36 %		
Oman pääoman tuotto-%	88,91 %		
Sijoitetun pääoman tuotto-%	112,08 %		
Kokonaispääoman tuotto-%	111,28 %		

Viimeinen välilehti pitää sisällään taulukko 6 mukaisen tuloslaskelman tunnusluvut työkalun ja ohjeet, kuinka nämä luvut lasketaan. Osa luvuista saadaan laskettua automaattisesti kaavalla, mutta esimerkiksi myynti- ja käyttökateeseen yrittäjä laskee itse, mikä on muuttuvaa ja mikä kiinteää kustannusta.

5 Tulokset

Yritys X on keskisuomalainen siivousalan yritys, joka on aloittanut toimintansa vuonna 2022. Yrittäjältä itseltään tuli pyyntö tutustua yrityksen tilinpäätöstietoihin ja rakentaa hänelle käyttöön Excel-laskuri, jossa hän pystyy seuraamaan yrityksensä kannattavuutta. Yrittäjällä on toiveissa kasvattaa yritystä tulevaisuudessa, joten seuraaminen on hyvä aloittaa näin aikaisessa vaiheessa. Näin yrittäjä pystyy nopeasti reagoimaan tilanteisiin ja tulostamaan halutessaan erimuotoisia raportteja Excelistä. Yrittäjää on haastateltu teemahaastattelulla, käytössä on yrityksen tuloslaskelma ja tase vuodelta 2023 ja Excel -välilehdet on rakennettu yrityksen tuloslaskelman ja taseen mukaisiksi.

Millainen sitten on yrityksen kannattavuus tällä hetkellä, kun tarkastellaan vuotta 2023? Vertailukohteeksi otin Finnverasta tehdyn tilinpäätöstilaston, johon vertailuvuosisiksi on valittu 2021 ja 2022. Päivityksiä Finnveran tilinpäätöstilastoihin tehdään vain kolme kertaa vuodessa, maaliskuu-

heinä- ja lokakuussa ja koska yritysten tilinpäätöskausi on vasta loppusuoralla, vuoden 2023 tulokset selvinnee heinä- tai lokakuussa 2024. Muita taulukon luomiseen käytettyjä muuttujia vuosien lisäksi ovat toimiala 81210 kiinteistöjen siivous ja keskiluvuksi valittiin mediaani. Taulukossa 7 sarakkeessa kaksi näkyvät valitut muuttujat sen mukaan, mitä lukuja yritykselle on vuodelle 2023 laskettu.

Taulukko 7. Kiinteistöjen siivousalan tunnuslukuja v. 2021 - 2022 vertailuun.

Finnveran tilinpäätöstilastot					
			2021	2022	
81210 Kiinteistöjen siivous	Tilinpäätösanalyysien/yritysten lukumäärä, kpl	Mediaani	..	..	
	Liikevaihto, 1000 €	Mediaani	500,0	453,0	
	Liikevaihdon muutos, %	Mediaani	6,1	13,3	
	Henkilöstöä keskimäärin, kpl	Mediaani	9,0	11,0	
	Liikevaihto/henkilö	Mediaani	37,0	37,0	
	Käyttökate, %	Mediaani	8,0	5,5	
	Liiketulos, %	Mediaani	5,0	2,8	
	Nettotulos, %	Mediaani	1,8	1,7	
	Rahoitustulos, %	Mediaani	6,2	4,5	
	Kokonaispääoman tuotto-%	Mediaani	10,2	7,7	
	Sijoitetun pääoman tuotto-%	Mediaani	19,8	13,6	
	Omavaraisuusaste, %	Mediaani	16,6	16,2	
	Current ratio	Mediaani	1,1	1,0	
	Quick ratio	Mediaani	1,1	0,9	

Liikevaihdoltaan yritys jää huomattavasti mediaanin alle, mutta se johtuu siitä, että yrityksessä työskentelee vain yrittäjä itse, kun taas vertailuyrityksissä henkilöstöä on keskimäärin 10. Liikevaihto / henkilö on kuitenkin hyvin saman tyyppinen luku, kuin mitä taulukossa esitetään. Käyttökate on taulukossa esitettyyn verrattuna huomattavasti suurempi, sillä yrityksessä kiinteät kulut on saatu pidettyä maltillisena. Kun käyttökatteesta vähennetään vielä muuttuvat kustannukset, jää jäljelle liiketulos, joka kohdeyrityksessä on sekin huomattavasti korkeampi johtuen pienistä muuttuvista kustannuksista. Yrityksellä ei juurikaan ole rahoitustuottoja tai -kuluja, joten nettotulos on hyvin lähellä liiketulosta ja kun nettotuloksesta vähennetään vielä poistot ja arvonalentumiset, saadaan rahoitustulos, joka on sekin korkeampi kuin taulukossa esitetyt luvut. Yritykseen ei ole otettu vierasta pääomaa kovinkaan paljoa, mikä vaikuttaa siihen, että oman pääoman tuotto, sijoitetun pääoman tuotto ja kokonaispääoman tuottoprosentit ovat hyvin korkeat, mutta näitäkin lukuja on hyvä seurata tulevaisuutta ajatellen, mikäli yritykseen otetaan vierasta pääomaa tai esimerkiksi lisää työntekijöitä. Vieraan pääoman vähyydestä johtuen myös omavaraisuusaste sekä current ja quick ratio luvut ovat hyvin korkeita.

Kokonaiskuvallisesti yrityksen tulokset ovat erittäin hyvät, mutta täytyy muistaa, että nämä ovat vasta ensimmäisen vuoden tuloksia eikä yritykseen ole otettu vierasta pääomaa. Yrittäjän toiveena oli kuitenkin ottaa nämä kaikki huomioon, sillä nyt hänellä on mahdollisuus seurata yrityksen kehittymistä hyvin varhaisesta vaiheesta.

6 Pohdinta

Opinnäytetyön tekeminen alkoi tutkimuskysymysten asettelulla yrittäjän ehdottaman aiheen ympäriltä eli millä tasolla yrityksen kannattavuus on tällä hetkellä ja miten parantaa sitä tulevaisuudessa. Kyseessä on nuori yritys, joten pitkälle historiaan ei voida kannattavuutta laskea, mutta tulevaisuutta varten kehitettiin Excel- taulukko, johon yrittäjä saa itse lukuja sijoittamalla seurata yrityksen kehitystä kuukausitasolla. Tämä mahdollistaa nopean päätöksen teon, mikäli kannattavuudessa jotain äkillistä laskemista tapahtuu, kuten esimerkiksi kulut lisääntyvät huomattavasti tai asiakkaiden väheneminen johtaa tuottojen laskemiseen.

Teoriaosuuden kirjoittamisen jälkeen oli vuorossa yrittäjän itsensä haastattelu, josta tuli lisätietoa yrityksen nykytilasta ja tulevaisuudesta. Tämän jälkeen alkoi Excel- työkalun rakentaminen yrityksen tilinpäätöksen pohjalta kokonaisuudeksi, joka palvelisi yrityksen tavoitteita seurata kannattavuuttaan katetuottolaskennan ja tilinpäätöslukujen kautta jopa kuukausitasolla. Excel- työkalun ja yrityksen tuloslaskelman ja taseen avulla saatiin laskettua yritykselle tunnuslukuja, joita sitten analysoitiin Tulokset-osiossa. Analyysissä käytettiin koko vuoden 2023 lukuja, mutta jatkossa yrittäjä voi tutkia halutessaan kuukausitasolla, miten eri toimenpiteet vaikuttaisivat yrityksen kokonaistulokseen (esimerkiksi työntekijän palkkaaminen tai kaluston hankinta). Työssä nähdyt luvut ovat tosin vaihdettu, koska yrittäjä ei halunnut omia tilinpäätöslukujaan yleiseen tietoon.

Tällä hetkellä yrityksen kannattavuus on hyvällä tasolla, tuottoja on enemmän kuin kuluja eikä yrityksessä ole juurikaan vierasta pääomaa. Yrittäjä nostaa itselleen kohtuullista palkkaa, joten jos hän haluaa isompaa palkkaa, tulisi tarkemmin käydä kulurakennetta läpi ja miettiä, miten tuloja voitaisiin lisätä ja kuluja karsia. Opinnäytetyö on tekijälleenkin opettanut lisää yrityksen kulurakenteesta ja kuinka yksi asia vaikuttaa toiseen ja sitä kautta koko yrityksen tulokseen.

Lähteet

Alhola, K. & Lauslahti, S. 2000. Laskentatoimi ja kannattavuuden hallinta. Porvoo: WS Bookwell. Viitattu 13.04.2024.

Eskola, A. & Mäntysaari, A. 2006. Menestys: kannattavuuden hallinnan perusteet. Helsinki: Otava. Viitattu 21.11.2023.

Finnvera Oyj. 2023. Finnveran tilinpäätöstilastot. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 18.05.2024. [Jormakka, R., Koivusalo, K., Lappalainen, J. & Niskanen, M. 2021. Laskentatoimi. Helsinki: Edita. Viitattu 21.11.2023.](https://tem-tilastopalvelu.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/TEM>Toimiala Online Veloitukseton/TEM Toimiala Online Veloitukseton Finnvera/Finnvera.px/</p></div><div data-bbox=)

Juhila, K. N.d. Teemoittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 8.11.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>.

Jyrkkiö, E. & Riistama, V. 2004. Laskentatoimi päätöksenteon apuna. Helsinki; Juva: WSOY. Viitattu 21.11.2023.

Järvenpää, M., Lämsiluoto, A., Partanen, J. & Pellinen, J. 2017. Talousohjaus ja kustannuslaskenta. Sanoma Pro Oy. Viitattu 4.10.2023.

Kananen, J. 2015a. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja – sarja. Viitattu 26.10.2023.

Kallinen, Timo & Kinnunen, Taina (2021). Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 18.05.2024 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. 2017. 10.korj.p. Tallinna: Yritystutkimus ry & Gaudeamus Helsinki University Press. Viitattu 13.04.2024. http://yritystutkimusry.fi/wp-content/uploads/2021/04/Yritystutkimuksen_Tilinpaatosanalyysi.pdf

Liitteet

Liite 1. Haastattelu kysymykset

1. Mikä sai sinut lähtemään yrittäjäksi?
2. Mitä olet tehnyt ennen yrittäjyyttä?
3. Minkälainen yritys Yritys X on?
4. Millainen on ollut ensimmäinen vuosi?
5. Mikä on yrityksen tilanne kannattavuuden kannalta nyt? NYKYTILANNE
6. Miten tulos on kehittynyt viime aikoina?
7. Miltä yrityksen tulevaisuus näyttää? TULEVAISUUS
8. Millaisia suunnitelmia tulevaisuudessa on?
9. Mitkä ovat yrityksen kasvutavoitteet?
10. Miten työkalu helpottaa toimintaa jatkossa?
11. Miltä näyttää yrityksen kilpailijakenttä? KILPAILUTILANNE
12. Miksi työkalulle on tarve? TARPEET TYÖKALULLE
13. Mitkä ovat suurimmat tekijät, jotka vaikuttavat yrityksen kannattavuuteen?